

LIETUVOS BANKO FINANSŲ RINKOS PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTAS

Valiutos keityklos operatorių
vadovams

2025-08-27

Pagal adresatų sąrašą

DĖL PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS IR PREVENCIJOS REIKALAVIMŲ VYKDYMO

Lietuvos bankas, siekdamas nustatyti ir įvertinti valiutos keityklos operatorių (VKO) patiriamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (PPTF) riziką, atliko VKO Lietuvos bankui pateiktų duomenų analizę (ataskaitinis laikotarpis nuo 2024 m. sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.). Atliktos analizės rezultatai VKO sektoriaus atstovams buvo pristatyti 2025 m. birželio 20 d. vykusiam sektoriaus atitikties susitikime.

Lietuvos bankas pažymi, kad šiame rašte išdėstytos pagrindinės ir minėtam ataskaitiniam laikotarpiui aktualiausios PPTF rizikos, tačiau ankstesniuose laiškuose, atkreipiančiuose VKO vadovų dėmesį į sektoriuje kylančias rizikas, nurodyta informacija ir rizikos išlieka aktualios. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama susipažinti ir su [ankstesniuose VKO sektoriui skirtuose laiškuose pateikta informacija](#). Be kita ko, Lietuvos bankas rekomenduoja nuolat sekti ir vertinti naujai sektoriuje kylančias rizikas, galinčias daryti įtaką PPTF prevencijos (PPTFP) kontrolės sistemai, ir nedelsiant imtis veiksmų joms valdyti. Šiuo raštu Lietuvos bankas taip pat siekia informuoti sektorių apie kitus VKO sektoriui aktualius klausimus.

Dėl tinkamo PPTFP vidaus kontrolės priemonių įgyvendinimo

Remiantis Lietuvos banko priežiūros metu gaunama informacija, sektoriaus PPTF rizikos vertinimo ir kitų priežiūros veiksmų rezultatais, VKO sektoriuje vis dar išlieka nepakankamas suvokimas apie PPTF rizikas bei jų valdymo priemones. Lietuvos bankas atkreipia dėmesį į vidaus kontrolės sistemos priemonių stiprinimo svarbą VKO veikloje.

Pagal Lietuvos banko turimą informaciją, **ne visais atvejais VKO yra įdiegę tinkamas vidaus kontrolės priemones, leidžiančias veiksmingai stebėti susijusias valiutos keitimo operacijas ir (arba) identifikuoti jų skaidymą į sumas, neviršijančias 3 000 Eur**. Sektoriaus vidaus kontrolės priemonės privalo būti organizuotos taip, kad leistų laiku nustatyti tarpusavyje susijusias ir (arba) dirbtinai skaidomas valiutos keitimo operacijas bei užtikrintų jų nuolatinę ir efektyvią stebėseną. Pažymėtina, kad, siekiant užtikrinti tinkamą PPTFP bei susijusių operacijų identifikavimą, **VKO privalo taikyti stebėsenos priemones visoms valiutos keitimo operacijoms, nepriklausomai nuo to, ar kliento tapatybė buvo nustatyta**, turėti tikslus (bazinius) duomenis apie operaciją atliekantį klientą, kad jo vykdomos susijusios operacijos galėtų būti identifikuotos.

Atkreiptinas dėmesys, kad tinkamas valiutos keitimo operacijų stebėsenos vykdymas būtinas ne tik siekiant nustatyti susijusias operacijas ar įtartiną kliento veiklą, bet ir siekiant tiksliai ir laiku nustatyti kliento tapatybę. Primename, kad **kliento tapatybė turi būti nustatyta** ne tik pasiekus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (PPTFPĮ) 9 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytą 3 000 Eur ribą, bet ir kitais atvejais, nustatytais PPTFPĮ, pavyzdžiui, **kilus įtarimų dėl galimos PPTF veiklos**

(PPTFPĮ 9 straipsnio 1 dalies 8 punktas), **taip pat nustačius kelias tarpusavyje susijusias pinigines operacijas**, kai per parą klientas atlieka kelias valiutos keitimo grynaisiais pinigais operacijas, kurių suma lygi arba viršija 3 000 Eur ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta (PPTFPĮ 9 straipsnio 11 dalies 5 punktas). VKO privalo atidžiai vertinti visas teisės aktuose nustatytas situacijas, kai būtina nustatyti kliento tapatybę, ir tinkamai jas taikyti praktikoje, o tinkamam šių reikalavimų taikymui būtina užtikrinti ir tinkamą kliento operacijų stebėseną.

Sektoriaus pažeidžiamumą didina tai, kad dalis VKO PPTFP ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimo procesuose remiasi rankiniu darbu ir neužtikrina tinkamos kokybės kontrolės, informacijos saugojimo standartų ir veiksmų atsekamumo, dėl to išauga klaidų rizika. Pažymėtina, kad VKO gali pasirinkti jų PPTF rizikai, veiklos mastui proporcingas PPTFP ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priemones, tačiau visais atvejais turėtų būti užtikrinama taikomų PPTFP priemonių kokybė ir efektyvumas (nepriklausomai nuo to, ar priemonės taikomos rankiniu būdu, ar naudojamos automatizuotos sistemos).

Lietuvos banko vykdomos priežiūros metu matyti, kad darbuotojų, vykdančių PPTFP funkcijas, mokymams ir jų kvalifikacijos kėlimui VKO sektoriuje skiriama nepakankamai dėmesio, todėl Lietuvos bankas ragina VKO užtikrinti, kad šie darbuotojai turėtų tinkamą kvalifikaciją ir nuolat atnaujintų žinias, be kita ko, pasitelkiant viešai prieinamus išteklius, pvz., VŠĮ Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro [organizuojamus mokymus](#).

Dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo

Tarptautinių sankcijų apėjimo tipologijos, nurodytos [2024 m. paskelbtame rašte](#), atkreipiančiame VKO vadovų dėmesį į sektoriuje kylančias rizikas, aktualios ir 2025 m.: norint išvengti tarptautinių sankcijų neretai panaudojamos Nepriklausomų valstybių sandraugos valstybės ir kitos trečiosios valstybės (Kinija, Indija, Turkija, Jungtiniai Arabų Emyratai). **VKO sektoriaus atstovams akcentuotina, kad ES taikomos ribojamosios priemonės apima ir ekonomines, sektorines sankcijas** tam tikroms teritorijoms ir (arba) ekonomikos sektoriams, **draudimus teikti tam tikras paslaugas (pvz., draudžiama rusijai arba bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui, subjektui ar organizacijai rusijoje, įskaitant rusijos vyriausybę ir centrinį banką, arba naudojimui rusijoje parduoti, tiekti, perduoti ar eksportuoti bet kuria oficialiąja ES valstybės narės valiuta denominuotus banknotus)**, todėl vykdydamos sandorius ir operacijas, užmegzdamos dalykinius santykius, taip pat vykdydamos kliento sandorių ir (arba) operacijų stebėseną VKO turėtų atkreipti dėmesį į sandorius (operacijas) ir (arba) klientus, klientų partnerius, klientų klientus, (galimai) susijusius su sankcionuotomis teritorijomis ar ekonomikos sektoriais.

Pažymėtina, kad Lietuvos bankas, atlikdamas VKO sektoriaus priežiūrą, vis dar nustato atvejų, kai VKO tarptautinių sankcijų įgyvendinimą sieja su PPTFPĮ 9 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytais kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimais. Pakartotinai atkreipiamas dėmesys, kad tarptautinių sankcijų reikalavimai taikomi ir priemonių įgyvendinti tarptautines sankcijas privalu imtis, nepriklausomai nuo PPTFPĮ įtvirtintų kliento tapatybės nustatymo pagrindų. VKO privalo imtis visų būtinų veiksmų, kad užtikrintų, jog sankcionuoti subjektai negalės naudotis jų paslaugomis.

Taip pat pažymėtina, kad, kaip teigiama Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento (VSD) 2025 m. paskelbtame [Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime](#), intensyvėja Kinijos ir rusijos karinis bendradarbiavimas. Kinija tiekia rusijos karo pramonei gyvybiškai reikalingos dvejopos paskirties įrangos ir technologijų, padedančių atkurti ir vystyti karinius pajėgumus. Tai leidžia rusijai pasigaminti reikalingos ginkluotės, o Kinija, nors ir prisideda prie rusijos karinių pajėgumų stiprinimo, išvengia kritikos ir tarptautinių sankcijų, su kuriomis susidurtų, jeigu atvirai tiektų ginkluotę rusijai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad siekiant apeiti tarptautines sankcijas rusijai ir Baltarusijai gali būti organizuojamos ilgos tarpininkų grandinės, pasitelkiamos trečiosios šalys, kurioms dar netaikomos tarptautinės sankcijos, o vėliau prekės perduodamos į rusiją. Lietuvos bankas pažymi, kad finansų rinkos dalyviai (FRD) turi nuolat vertinti tendencijas, tarptautinių sankcijų riziką ir valstybes, subjektus, kanalus, kurie gali būti naudojami tarptautinėms sankcijoms apeiti, ir imtis veiksmų, kad užkirstų kelią FRD dalyvavimui pažeidžiant, apeinant ar siekiant išvengti tarptautinių sankcijų ir (arba) pasinaudojimui FRD atliekant šiuos veiksmus.

Primename, kad FRD, siekdami nustatyti tinkamas ir efektyvias tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priemones ir vadovaudamiesi Lietuvos banko valdybos 2023 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 03-98 patvirtintais [Finansų rinkos dalyviams skirtais nurodymais dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo](#) (toliau – Sankcijų nurodymai), privalo atlikti tarptautinių sankcijų rizikos

vertinimą. Toks reikalavimas nustatytas ir Europos bankininkystės institucijos [Gairėse dėl vidaus politikos, procedūrų ir kontrolės priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti Sąjungos ir nacionalinių ribojamųjų priemonių įgyvendinimą](#), kurias FRD privalės taikyti nuo 2025 m. gruodžio 30 d. FRD, atlikdami tarptautinių sankcijų rizikos vertinimą, be kita ko, turėtų vertinti ir masinio naikinimo ginklų platinimo finansavimo (PF) riziką, sietiną su tarptautinių sankcijų, skirtų PF užkardyti, pažeidimo rizika (Sankcijų nurodymų 15.3 papunktis). Atsižvelgiant į geopolitinę situaciją, susijusią su Šiaurės Korėja ir Iranu, PF rizika yra itin aktuali. Rekomenduojame FRD susipažinti su FATF [2025 m. birželio 20 d. paskelbta ataskaita „Complex Proliferation Financing and Sanctions Evasion Schemes“](#) ir atsižvelgti į šią informaciją atliekant savo tarptautinių sankcijų rizikos vertinimą bei diegiant tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priemones.

Dėl Nacionalinio PPTF rizikos vertinimo išvadų

2024 m. spalio 30 d. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (FNTT) paskelbė 3-įjį [Nacionalinį PPTF rizikos vertinimą](#) (NRV), kuris apėmė laikotarpį nuo 2019 iki 2022 m. Remiantis NRV, VKO sektoriaus bendras tiek pinigų plovimo, tiek teroristų finansavimo rizikos lygis įvertintas kaip didelis.

Sektoriaus PPTF riziką didina grynųjų pinigų operacijos dėl lengvo prieinamumo, anonimiškumo ir galimų iššūkių nustatant pradinę lėšų kilmę ar paskirtį. Dauguma valiutos keitimo operacijų yra mažesnės kaip 3 000 Eur, todėl VKO nekyla pareiga taikyti PPTFPĮ įtvirtintų klientų tapatybės nustatymo priemonių, taigi, taikoma mažesnės apimties kontrolė. VKO pažeidžiamumą didina darbuotojų funkcijų dubliavimasis, nes dažnai dirba tik vienas darbuotojas, kuris atlieka kelias funkcijas, įskaitant PPTFP, todėl gali kilti interesų konflikto rizika, mažėja kontrolės veiksmingumas. Nors dėl teikiamų paslaugų specifikos visi sektoriaus klientai identifikuojami klientui dalyvaujant fiziškai, praktikoje trūksta veiksmingų priemonių, skirtų operacijų nustatymui ir tarptautinių sankcijų stebėsenai. Taip pat pasitaiko atvejų, kai netinkamai vertinama ar visai nevertinama grynųjų pinigų kilmė, kai iš klientų nesurenkami dokumentai, pagrindžiantys keičiamų lėšų kilmę. Ne visada klientai tikrinami dėl PEP statuso, o kai kurie sektoriaus atstovai nurodė, kad nerenka duomenų apie pilietybę, jeigu valiutos keitimo operacijos suma nesiekia 3 000 Eur, o kliento tapatybė nenustatoma. Nepakankamas dėmesys darbuotojų kvalifikacijai ir riboti išteklių kelia riziką, kad PPTFP kontrolės priemonės bus taikomos netinkamai.

Lietuvos bankas atkreipia dėmesį, kad FRD **vidaus kontrolės procedūros turi būti parengtos atsižvelgiant į** Europos Komisijos ir **Nacionalinio PPTF rizikos vertinimo rezultatus** (PPTFPĮ 29 straipsnio 3 dalies 1 punktas), taip pat FRD privalo užtikrinti, kad jų rizikos vertinimas, kuriuo siekiama įvertinti visos veiklos PPTF riziką (nepaisant to, ar rizikos vertinimas atliekamas paties FRD ar pasinaudojant trečiųjų asmenų paslaugomis), yra proporcingas FRD vykdomos veiklos mastui, pobūdžiui bei teikiamoms paslaugoms ir (arba) produktams ir atliekamas atsižvelgiant į konkretaus FRD veiklai būdingas rizikas ir jų veiksnius **bei į rizikas, nustatytas Nacionaliniame PPTF rizikos vertinime ir Europos Komisijos PPTF rizikos vertinime** (Lietuvos banko valdybos 2015 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 03-17 patvirtintų [Finansų rinkos dalyviams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir \(arba\) teroristų finansavimui](#), 29 punktas). Lietuvos bankas pažymi, kad FRD privalo NRV rezultatus naudoti ir savo įstaigos veikloje. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į NRV rezultatus ir VKO sektoriaus nustatytą rizikos lygį, sektorius turi imtis tinkamų priemonių, kad NRV įvardytos rizikos būtų visiškai suvaldytos.

Dėl Europos Sąjungos PPTFP priemonių paketo

Lietuvos bankas primena, kad ES priimtas ir 2027 m. liepos 10 d. visa apimtimi įsigalios PPTFP priemonių paketas (AML paketas), kuriuo reikšmingai keičiama PPTFP sistema ES:

- [2024 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2024/1624 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos](#) (vadinamasis AML reglamentas);
- [2024 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva \(ES\) 2024/1640 dėl mechanizmo, kuriuos valstybės narės turi įdiegti finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos tikslais, kuria iš dalies keičiama Direktyva \(ES\) 2019/1937 ir iš dalies keičiama bei panaikinama Direktyva \(ES\) 2015/849](#) (vadinamoji 6-oji AML direktyva);

- [2024 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2024/1620, kuriuo įsteigiama Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu institucija ir iš dalies keičiami reglamentai \(ES\) Nr. 1093/2010, \(ES\) Nr. 1094/2010 ir \(ES\) Nr. 1095/2010 \(vadinamasis AMLA reglamentas\).](#)

AML reglamentas visa apimtimi FRD bus taikomas **nuo 2027 m. liepos 10 d.**, iki šios datos į Lietuvos Respublikos teisės aktus bus perkeltos ir 6-osios AML direktyvos nuostatos. Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu institucija („AMLA“) veiklą pradėjo 2025 m. liepos 1 d. ir rengiasi tiesioginės ir netiesioginės priežiūros funkcijų įgyvendinimui, taip pat rengia kitus AML reglamentą ir 6-ąją AML direktyvą įgyvendinančius teisės aktus (reguliacinius ir įgyvendinimo techninius standartus, gaires). Nors AML reglamentas ir 6-oji AML direktyva dar nėra taikomi, **FRD rekomenduojame jau pradėti rengtis įgyvendinti šiuos teisės aktus (pvz., atliekant taikomų PPTFP priemonių spragų analizę ar palyginimą), aktyviai dalyvauti viešosiose konsultacijose dėl AML reglamentą ir 6-ąją AML direktyvą įgyvendinančių teisės aktų.**

Raginame VKO vadovus atsižvelgti į šiame rašte nurodytą informaciją, įvertinti įvardytų rizikų pasireiškimo tikimybę ir užtikrinti, kad būtų taikomos tinkamos PPTFP priemonės PPTF rizikoms identifikuoti ir valdyti. Taip pat raginame VKO atstovus susipažinti su kitomis šiame rašte minimomis aktualijomis, susijusiomis su teisinio reguliavimo pokyčiais, ir atsižvelgti į Lietuvos banko rekomendaciją įsivertinti šiuos pokyčius atsižvelgiant į FRD taikomas kontrolės priemones. Siekdami sustiprinti VKO vidaus kontrolės sistemą bei taikomas PPTFP ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priemones, rekomenduojame susipažinti su šio rašto nuorodose pateiktais dokumentais.